

Experimenteren maakt meer kapot dan je lief is

Internetconsultatiereactie VSAN op Experimentenwet Rechtspleging

Naar aanleiding van het consultatievoorstel "Experimenten in de rechtspleging" wordt namens de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) de volgende reactie ingediend.

Inleiding

De VSAN laat zich in deze consultatievoorstel uit over de wet in het algemeen, maar in het bijzonder over de gevolgen ervan voor de rechtzoekende die een beroep doet op gefinancierde rechtsbijstand.

De conclusies in het kort:

- Rechtzoekenden die gebruik maken van gefinancierde rechtsbijstand, zijn kwetsbare mensen. Met die mensen moet je niet experimenteren, je moet ze goede rechtsbijstand geven.
- De VSAN is tegenstander van experimenten die louter bij AMvB kunnen worden geïnitieerd en vormgegeven en die bovendien verplichtend kunnen zijn voor rechtzoekenden.
- De VSAN vreest dat bij invoering van deze wet, veel experimenten worden ingezet als verkapte maatregelen om te bezuinigen en/of om eerder gestrande wetten alsnog door te drukken buiten het parlement om.
- De VSAN acht de noodzaak voor experimenteerbepalingen in dit voorstel niet aanwezig. Binnen de huidige wettelijke kaders is al veel ruimte voor experimenten. Veel van die experimenten en pilots hebben de laatste jaren al plaatsgevonden. Waarom worden die niet eerst geanalyseerd?
- Het doel van het consultatievoorstel en de daarin geformuleerde experimenten lijkt te zijn: dejuridisering. De VSAN vreest echter een tegengesteld effect als het voorstel daadwerkelijk wet wordt. Invoering leidt volgens de VSAN tot extra juridische complicaties, rechtsongelijkheid, onzorgvuldige rechtshulpverlening door ongekwalficeerde 'hulpverleners' en alle schade van dien voor rechtzoekenden en de maatschappij als geheel. Experimenteren maakt meer kapot dan je lief is.

Historie, bezuinigingen en de verdere toekomst

De VSAN heeft kennisgenomen van de idee van de minister voor Rechtsbescherming om een Experimentenwet Rechtspleging in te willen voeren bij AMvB. Dat laatste is dan ook de eerste kritiek want een AMvB is schijnbaar nu de weg om een bezuiniging te realiseren, ook op de gefinancierde rechtsbijstand.

De Wet op de Rechtsbijstand is immers een van de in deze AMvB aangewezen wetten die doel is van de experimenten. De Memorie van Toelichting geeft op blz. 7 aan wat de bedoeling is:

“De Wet op de rechtsbijstand (Wrb) is in dit wetsvoorstel opgenomen omdat het de verwachting is dat in experimentele procedures ook toevoegingen kunnen worden verzocht en afgegeven. Het verdient daarom aanbeveling dat een voor dergelijke procedures passende toevoeging tot stand kan worden gebracht. Daarnaast is het ook van belang ruimte te bieden voor experimenten waarbij ervaring kan worden opgedaan met het verlenen van gesubsidieerde rechtsbijstand op een andere wijze dan nu gebruikelijk is, bijvoorbeeld door af te wijken van de voorwaarden voor aanspraak op rechtsbijstand, zoals de inschrijvingsvoorwaarden, de inkomenstoets, de eigen bijdrage, het bereik, de vergoeding en de resultaatsbeoordeling. Aldus kan op betekenisvolle wijze invulling worden gegeven aan experimenten ter versterking van de eerstelijns hulp, in lijn met de ambitie in het regeerakkoord, opdat de meer eenvoudige zaken door het Juridisch Loket afgedaan kunnen worden. Verder kan bij algemene maatregel van bestuur een basis worden geboden voor de Raad voor Rechtsbijstand om vanuit zijn onafhankelijke positie invulling te geven aan pilots die zien op de verbetering van de kwaliteit van en de versterking van de toegang tot de rechtsbijstand. Hierbij kan worden gedacht aan pilots waarbij (meer) partijen in en om het stelsel worden betrokken, zoals raadslieden en (andere) gemeentelijke partijen, maar ook online aanbieders of andere (niet-juridische) hulpverleners, onder meer door te experimenteren met de inschrijvingsvoorwaarden, of met andere financieringswijzen of door het afgeven van integrale toevoegingen. Daarnaast zijn experimenten denkbaar waarin in bepaalde gevallen afgeweken wordt van de eigen bijdrage, zoals bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de Wrb en nader uitgewerkt in het Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand. Er kan bijvoorbeeld een lagere eigen bijdrage worden opgelegd als de rechtzoekende deelneemt aan een innovatieve pilot. Ook kan een aangepaste eigen bijdrage wenselijk zijn voor nieuwe vormen van rechtshulp die door technologische ontwikkelingen mogelijk zijn gemaakt. In dit verband kan ook gedacht worden aan variaties in het punttarief of de puntenaantallen voor het stimuleren van vroegtijdige of minnelijke beslechting van een geschil. De ruimte om te experimenteren draagt op deze wijze bij aan de inhoudelijke stelselvernieuwing in het belang van de rechtzoekende en langs de lijnen van het rapport Commissie Herijking Rechtsbijstand (commissie-Wolfsen, Kamerstukken II 2015/16, 31 753, nr. 110) en het eindrapport van de commissie Evaluatie puntentoekenning rechtsbijstand (commissie-Van der Meer, Kamerstukken II 2017/18, 31 753, nr. 142), die het kabinet voorstaat. Uiteraard staat voorop dat bij experimenten geen afbreuk mag worden gedaan aan de bestaande rechten van rechtzoekenden”.

In november 2014 werd het Wetsvoorstel stelselvernieuwing rechtsbijstand voorgelegd aan de Kamers om € 85,-- miljoen te bezuinigen op de gefinancierde

rechtsbijstand. Dat wetsvoorstel werd na een motie in de Eerste Kamer opgeschort, de zogenaamde motie Franken. In deze motie werd de regering verzocht de voorgenomen bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand ten bedrage van € 85 miljoen achterwege te laten en alternatieve financieringsmogelijkheden te zoeken. Deze motie werd aangenomen.

Vervolgens zagen twee rapporten het levenslicht: die van kortweg de commissie Wolfsen en die van de NOvA-Commissie Duurzaam Stelsel. De commissie Wolfsen vond onder meer dat de advocaten die zich bezighielden met de cliënten die voor gefinancierde rechtsbijstand in aanmerking kwamen een inkomen moesten kunnen verdienen wat gelijk staat aan schaal 12 voor Rijksambtenaren. Dat inkomen moeten ze kunnen verdienen met 75% toevoegingen en 25% commercieel advocatenwerk. Duidelijk is dat dit in de praktijk voor de overgrote meerderheid van de advocaten die werkzaamheden verrichten in het kader van de gefinancierde rechtsbijstand een illusie is. Dat wordt bij lange na niet verdiend.

Daarna volgde een Wetsvoorstel Duurzaam Stelsel Rechtsbijstand met een bezuinigingsvoorstel ad € 37 miljoen waarvan na de internetconsultatie niets meer is vernomen. De internetconsultatie daarvan dateert van februari t/m medio april 2017. Wat de status daarvan nu is, is onbekend. Het betrof een uitgewerkt wetsvoorstel met wat er zou moeten geschieden in de gefinancierde rechtsbijstand.

Inmiddels was ook de commissie Van der Meer aan het werk gezet inzake een evaluatie van de puntentoekeningen in de gefinancierde rechtsbijstand. Resultaat daarvan was dat er kortweg € 127 miljoen bij moet voor wat betreft het bestaande model van gefinancierde rechtsbijstand. Het stelsel van puntentoekeningen is in zijn opzet sterk verouderd want had sinds zeg medio jaren negentig geen wijzigingen meer ondergaan. Twintig jaar na dato kan de conclusie van de commissie Van der Meer dan ook niet verrassend zijn geweest dat er geld bij moet.

Thans ligt opeens een Experimentenwet Rechtspleging voor in de internetconsultatie.

In de Memorie van Toelichting klinkt door dat rechtsbijstand door advocaten duur is en dat voorkomen moet worden dat zaken bij advocaten terechtkomen. In zijn algemeenheid ademt ook deze Experimentenwet Rechtspleging een sfeer van wantrouwen jegens de advocatuur. Daarin is niets veranderd: dat was ook al zo in de Memorie van Toelichting bij het Wetsvoorstel Duurzaam Stelsel Rechtsbijstand en zijn voorganger.

Dat er nu een Experimentenwet wordt voorgesteld die ook ziet op de Wet op de Rechtsbijstand, is onbegrijpelijk in die historie van Wetsvoorstel stelselvernieuwing rechtsbijstand, rapporten commissie Wolfsen en commissie Barkhuysen en commissie Van der Meer en wetsvoorstel Duurzaam Stelsel Rechtsbijstand. Immers, eerder konden ook wetsvoorstellen worden gemaakt ten aanzien van de gefinancierde rechtsbijstand, waarbij het zelfs ging om stelselwijzigingen. Maar dat is uiteraard een inhoudelijk argument en ziet niet op de financiële kant van het verhaal. De financiële kant van het verhaal is leidend, niet de inhoud.

Een Experimentenwet die ziet op de Wet op de Rechtsbijstand is ook gelet op de lange duur van het voortraject onbegrijpelijk. In die periode hebben ook allerlei overleggen plaatsgehad met de minister en het ministerie en zijn er ook pilots geweest zoals bijvoorbeeld Significant Pilots Eerstelijns Rechtsbijstand 25 september 2014 (Kamerstukken II, 2014/2015, 31753, nr. 89). Een uitkomst daarvan was onder meer dat in 93% van de gevallen er geen adequate alternatieve voorziening beschikbaar was dan de inzet van een advocaat. Dat er voor een groot aantal juridische problemen alternatieven zouden zijn, is een aanname van de minister die niet juist bleek en blijkt.

Uit die pilot – blz. 26 - bleek bijvoorbeeld ook dat zowel medewerkers van het Juridisch Loket als advocaten die deelnamen voor 75% van de cliënten inschatten dat deze niet zelfredzaam waren. Het ministerie ging en gaat te gemakkelijk uit van zelfredzaamheid van de cliënten met behulp van online tools. Rechtwijzer 2.0 werd in dat rapport – blz.27 - met 0 % beloond als adequaat ondersteuningsinstrument. Voor wat betreft de zelfredzaamheid en de overschatting daarvan door de overheid, heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in april 2017 een rapport geschreven geheten 'Weten is nog geen doen, een realistisch perspectief op redzaamheid' waar die overschatting ook uit blijkt. Daarnaast heeft de Algemene Rekenkamer in april 2016 een rapport geschreven voor Aanpak Laaggeletterdheid waaruit blijkt dat er sprake is van 2,5 miljoen mensen in Nederland die moeite hebben met lezen en/of rekenen. Inhoudelijk bezien zouden daaraan andere gevolgen moeten worden verbonden dan thans met deze wet wederom gebeurt.

Er zijn al experimenten geweest, wil de VSAN maar zeggen. In beginsel kan worden teruggedaan naar 2009 want toen vond de eerste bezuiniging op de rechtsbijstand in een jarenlange rij plaats. Inmiddels zijn bijna tien jaar verstreken. De Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) heeft een tijdlijn op haar website staan, <https://www.advocatenorde.nl/dossier/gefinancierde-rechtsbijstand>, waarop te zien is hoe De NOvA, maar ook de VSAN en vele andere organisaties, hebben deelgenomen aan de talloze overleggen en pilots.

Dat sluit blijkbaar niet uit dat er weer moet worden geëxperimenteerd met de Wet op de Rechtsbijstand. De VSAN heeft begrepen dat dit is bedoeld in het kader van de agenda voor 2025. Waarschijnlijk daardoor ook de lange duur van de experimenten, liefst drie jaar, waarbij geen enkel voorstel wordt gedaan voor de korte termijn. Ook dat is onbegrijpelijk gelet op alle rapporten en met name het rapport van de commissie Van der Meer: zo'n verouderd huis van rechtsbijstand qua beloning kan niet wachten op een renovatie per 2025 waarvan niet eens zeker is of dat wel zal gebeuren. Immers, door deze wijze van opereren regeert de regering over haar graf heen en het is niet zo dat een volgende regering verplicht is om dit plaats te laten vinden. En zo rommelt het voort in de gefinancierde rechtsbijstand. De sociaal advocaten van weleer gaan met een paar jaar met pensioen en door het ontbreken van een adequate financiering van toevoegzaken starten jonge advocaten nauwelijks nog in de sociaal advocatuur, ook omdat sociaal advocatenkantoren financieel niet kunnen investeren in een jonge garde zonder zichzelf daarbij heel veel financieel

geweld aan te doen. Het gebeurt dus in de praktijk weinig: advocaat-stagiaires bij sociale advocatenkantoren zijn er wellicht in de vorm zzp'er en worden nauwelijks nog in dienst genomen, simpelweg omdat het financieel niet uit kan. Met dank aan de overheid die sinds 1995 niets heeft geïnvesteerd in het stelsel.

Het wetsvoorstel nader bekeken

Het uitgangspunt van een AMvB in plaats van een wetsvoorstel geeft te denken. De rol van het parlement wordt ingeperkt terwijl het gaat om een zeer ingrijpende verbouwing van een van de fundamenten van de rechtstaat. De VSAN vindt het gebruik maken van een AMvB onwenselijk bij een onderwerp als dit, gelet ook op het voortraject toen de minister nog van mening was dat een van de twee wetten moesten worden aangenomen gelet op de twee eerdere wetsvoorstellen. Een motivering waarom dit nu wel bij AMvB zou moeten kunnen en in het verleden niet bij wet, ontbreekt.

Dit is des te opmerkelijker nu met deze Experimentenwet inbreuk wordt gemaakt op de bestaande wetgeving en dus de wetten die wél met goedkeuring van Tweede Kamer en Eerste Kamer zijn aangenomen.

Bovendien: de experimenten kunnen volgens blz. 5 van de Memorie van Toelichting en paragraaf 5 verplicht worden voorgeschreven. Anders gezegd: in beginsel is het uitgangspunt dat de experimenten dwingend van aard zullen zijn. Dat betekent dus dat bij AMvB wetten die de goedkeuring van Tweede Kamer en Eerste Kamer hebben gekregen daarmee opzij worden gezet. Dat is een onwenselijke situatie te noemen in het kader van de rechtsstatelijke gedachte. Vervolgens kritiek te leveren op landen is dan nogal merkwaardig.

De reden voor het beginsel dat de experimenten dwingend van aard zijn, is blijkens blz. 13/14 van de Memorie van Toelichting gelegen in de evaluatie ervan door de wetgever. De minister lijkt hier echter uit het oog te verliezen dat het belang van de minister niet datgene is waarvoor hij is aangesteld. De burgers om wie het gaat, dus de mensen die voor gefinancierde rechtsbijstand in aanmerking komen, moeten ermee zijn geholpen. Door die reden niet te noemen, geeft de minister een verkeerd signaal af. Het signaal wat nu in ieder geval wordt afgegeven is er een van geen belang stellen in de doelgroep van de gefinancierde rechtsbijstand.

De enige uitzondering op genoemd beginsel zou zijn dat een betrokkene er zich voor de rechter op beroept dat de toepassing van de experimentele bepalingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid voor hem onaanvaardbaar is en de rechter het daarmee eens is (artikel 1, vierde lid van de Experimenteerwet). Hoe de minister dit voor zich ziet, is de VSAN een raadsel. Moet er nu geprocedeerd worden om via de reguliere weg te mogen procederen? En wie betaalt dat? Op blz. 7 van de Memorie van Toelichting staat onder meer: "*Uiteraard staat voorop dat bij experimenten geen afbreuk mag worden gedaan aan de bestaande rechten van rechtzoekenden*". Hoe verhoudt zich dit tot voorgaande?

Merkwaardigerwijs wordt in de Experimentenwet bij de experimenten volgens blz. 2 van de Memorie van Toelichting onder meer gedacht aan een snelle, meer informele procedure voor kleinere MKB-geschillen. Merkwadigerwijs want het doel is blijkens blz. 1 van deze Experimentenwet de volgende:

“Door te experimenteren met innovatieve procedures kan in de praktijk worden onderzocht hoe de procesvoering voor de burgerlijke rechter, inclusief de regelgeving rond griffierechten en rechtsbijstand, kan worden verbeterd met het oog op de behoefte van rechtzoekende burgers en bedrijven aan meer eenvoud, snelheid, flexibiliteit en effectiviteit bij gerechtelijke procedures”.

De wetgever heeft het dus bij experimenten niet over burgers met kleinere geschillen voor een snellere en informele procedure. Gaat het MKB voor en is dat belangrijker dan bijvoorbeeld geschillen tussen burgers en machtige partijen zoals de overheid? Waarom is dit zo onduidelijk? Of is de Experimentenwet louter ingegeven door de wensen van het MKB en het rapport van Rouvoet over echtscheidingen?

En op blz. 3 van de Experimentenwet staat:

“Burgers en bedrijven kunnen straks zo nodig in een vroeg stadium bij de rechter terecht om in overleg met hem gericht bewijs te verkrijgen, bijvoorbeeld door inzage van stukken of een onderzoek door een deskundige”.

De wetgever lijkt hier voorbij te gaan aan artikel 843a en 843b Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering waar het inzagerecht is geregeld, ook bij verloren gegane bewijsmiddelen. Deze artikelen luiden:

Artikel 843a

- **1** Hij die daarbij rechtmatig belang heeft, kan op zijn kosten inzage, afschrift of uittreksel vorderen van bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking waarin hij of zijn rechtsvoorgangers partij zijn, van degene die deze bescheiden te zijner beschikking of onder zijn berusting heeft. Onder bescheiden worden mede verstaan: op een gegevensdrager aangebrachte gegevens.
- **2** De rechter bepaalt zo nodig de wijze waarop inzage, afschrift of uittreksel zal worden verschaft.
- **3** Hij die uit hoofde van zijn ambt, beroep of betrekking tot geheimhouding verplicht is, is niet gehouden aan deze vordering te voldoen, indien de bescheiden uitsluitend uit dien hoofde te zijner beschikking staan of onder zijn berusting zijn.
- **4** Degene die de bescheiden te zijner beschikking of onder zijn berusting heeft, is niet gehouden aan deze vordering te voldoen, indien daarvoor gewichtige redenen zijn, alsmede indien redelijkerwijs aangenomen kan worden dat een behoorlijke rechtsbedeling ook zonder verschaffing van de gevraagde gegevens is gewaarborgd.

Artikel 843b

- **1** Hij die een bewijsmiddel heeft verloren, kan van degene die de beschikking heeft over bescheiden die tot bewijs kunnen dienen van enig feit waarop het verloren bewijsmiddel betrekking had, of die zodanige bescheiden onder zijn berusting heeft, vorderen daarvan te zijnen behoeve op zijn kosten, voor zover nodig, inzage, afschrift, of uittreksel te verschaffen. Onder bescheiden worden mede verstaan: op een gegevensdrager aangebrachte gegevens.
- **2** De rechter bepaalt zonedig de wijze waarop inzage, afschrift of uittreksel zal worden verschaft.
- **3** Hij die uit hoofde van zijn ambt, beroep of betrekking tot geheimhouding verplicht is, is niet gehouden aan deze vordering te voldoen, indien de bescheiden uitsluitend uit dien hoofde te zijner beschikking staan of onder zijn berusting zijn.

Het onderscheid tussen deze artikelen en de Experimenteerwet moet schijnbaar worden gezocht in het overleg met de rechter omtrent de bewijsmiddelen. Het huidige procesrecht kent het verzoekschrift en de dagvaarding, en een zaak kan ook afzonderlijk van andere procedures worden gestart, een en ander gelet op de uitspraken van de Hoge Raad van 5 december 2014, ECLI: NL:HR: 2014:3533, Rechtbank Noord-Holland 30 juni 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:5889 en Hoge Raad van 8 februari 2013, ECLI:NL:HR: 2013:BY6111. Het verschil tussen het in overleg met de rechter verkrijgen van bewijs en het indienen van een verzoek lijkt de VSAN te klein voor een AMvB die een inbreuk maakt op de wet: waarom niet artikel 843a en 843b Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering aanpassen zodat dit mogelijk is?

Voor wat betreft het onderzoek door een deskundige: er kan een voorlopig deskundigenbericht worden ingesteld. De minister maakt niet helder waarom artikel 202 en verder van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niet kunnen worden gewijzigd via de weg van de Tweede Kamer en Eerste Kamer.

Terug naar het Experiment voor MKB-geschillen. Schijnbaar is er het verzoek vanuit de MKB gekomen om de hen voorkomende geschillen anders te willen oplossen. Dit is dan schijnbaar de premie voor de mondige MKB'er. Deze groep zou ook door middel van hun algemene voorwaarden de Geschillencommissie kunnen inschakelen, of een Arbitrage-instituut en dan is dit ook geregeld. Het gaat hier om geschillen tussen MKB'ers onderling en in dat geval zijn de algemene voorwaarden van groot belang. Waarom valt dit daar dan niet in te regelen? Waarom denkt de minister wel aan een Experimentenwet die indruist tegen bestaande wetgeving, maar niet aan de vele procedures tussen ongelijkwaardige partijen die niet op een *level playfield* kunnen procederen, zoals bijvoorbeeld de overheid tegen de burger of grote bedrijven tegen burgers? Waarom worden daar geen experimenten voor bedacht? De burger/consument heeft toch ook recht op een snellere, eenvoudigere, flexibelere en effectievere oplossing? Waarom daar niet eerst aan gedacht? Burgers zijn we immers allemaal, MKB-bedrijf niet.

De eiser in een MKB-procedure moet blijkens de Memorie van Toelichting – blz. 16 - meteen bij de indiening van de zaak zijn bewijsmiddelen overleggen en verweerder moet dat doen bij zijn verweer. Daarna is er geen gelegenheid meer voor het overleggen van ander bewijs. Er is ook geen gelegenheid voor getuigenverhoor of een deskundigenbericht. Als dergelijke bewijsverrichtingen alsnog nodig zijn, is de zaak niet geschikt voor de eenvoudige procedure van de MKB-rechter. Dus: eerst beginnen bij de MKB-rechter en dan constateren dat verder getuigenbewijs of deskundigenbewijs nodig is en vervolgens bepaalt de rechter op verzoek of kan worden overgestapt? Hoe dwingend van aard zijn de experimenten dan? Wie betaalt dit dan en is het dan niet beter als het goedkoper is om alleen de thans bestaande procedure te volgen?

Vanwege de wens van ondernemers een finale oplossing voor hun geschil te krijgen is denkbaar dat de beslissing van de MKB-rechter geen voorlopig karakter zal hebben, zo valt ook te lezen in de Memorie van Toelichting. Aan uitsluiting van hoger beroep, cassatie en geen procesvertegenwoordiging wordt ook gedacht. Nu ligt de grens voor hoger beroep op vorderingen van meer dan € 1.750,- (artikel 332 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering). Welk probleem wordt opgelost met experimenten? Kost het teveel dan maakt de MKB'er toch al een financiële afweging. Is de bedoeling dat de komst van een MKB-rechter zorgt voor meer rechtszaken? Dat lijkt er namelijk wel op gelet op de overwegingen van de minister om voor deze groep een experiment te willen starten.

Daarnaast merkt de VSAN op dat de minister wel vaststelt dat er meer behoefte is aan meer eenvoud, snelheid, flexibiliteit en effectiviteit bij gerechtelijke procedures maar dat de minister er geen geld bij doet. Zoals bekend behoort de civiele rechtspraak in Nederland tot de top van de wereld en dat zelfs ondanks de enorme werkdruk en het tekort aan financiële middelen. Het is eerder dankzij de rechters dan dankzij de minister dat Nederland nummer 1 is als het gaat om de civiele rechtspleging. De rechtstaat heeft meer onderhoud nodig dan de minister denkt.

De minister geeft verder op blz. 4 van de Memorie van Toelichting weer wat zijn visie is op de civiele procedures. De minister doet ook voorkomen of a. de regels die zijn verzonden voor al die dagvaardingen, verzoekschriften etc. niet bij de wetgever/hemzelf vandaan komen en b. dat juridisch werk eigenlijk door iedereen moet kunnen worden gedaan. Beide zijn een misvatting; het is een vak waarvoor jarenlang is gestudeerd (universitaire opleiding) en daarna een advocatenopleiding van drie jaar en voor rechters tot niet al te lang geleden een zesjarige RAIO-opleiding.

Alternatieve echtscheidingsprocedure

De minister denkt bij de experimenten aan een meer op de belangen van het gehele gezin gerichte rechtsgang voor echtscheidingszaken (blz. 2 Memorie van Toelichting). Hoe de minister tot het idee komt dat de huidige echtscheidingszaak niet datzelfde effect zou hebben, is onduidelijk.

Er valt ook te lezen dat voor het experiment rond echtscheidingen verlangd kan worden dat beide partijen instemmen met behandeling van de zaak volgens de innovatieve procedure. Dit begrijpt de VSAN niet, de experimenten waren toch dwingend van aard?

De minister lijkt bij de echtscheidingen met name te denken aan een maakbare samenleving. En dat het vooral de schuld is van de advocatuur, die alleen maar uit zou zijn op strijd. De minister bedenkt blijkbaar niet dat de strijdende partijen mogelijk degenen zijn die de strijd voeren en dat de advocaat het belang van zijn cliënt voorop moet stellen. Dat is immers zijn/haar taak. Over de invulling van die taak kan worden gediscussieerd, maar die discussie bevindt zich meer op het vlak van de gedragsregels en het tuchtrecht.

Dat er veel wordt geschreven hangt wellicht samen met de huidige wetgeving maar bij echtscheidingen wordt ook nu veel overlegd tussen echtelieden, alsmede door de advocaten. Het is een illusie te denken dat dit via een neutrale gezinsvertegenwoordiger of een format voor afspraken (dat al lang bestaat in de vorm van een ouderschapsplan) anders wordt dan nu met bijvoorbeeld één advocaat voor beide partijen al kan.

Bij echtscheidingen is er regelmatig, zo niet zeer vaak, een partij die (nog) niet wil scheiden. Die heeft baat bij het zo lang mogelijk gaande houden van de discussie daarover en tegenhouden van het indienen van een echtscheidingsverzoek. Een procedure op eenzijdig verzoek starten, betekent dan dat er op zijn minst een eindige termijn gaat lopen, waarbinnen men tot afspraken dient te komen. Het betekent ook dat er beslissingen genomen gaan worden als partijen daar samen niet toe in staat blijken. Advocaten hebben daar een belangrijke voorlichtende rol in. Ook in de huidige systematiek is het mogelijk om uitstel (zelfs meermaals!) te vragen als partijen constructief met elkaar in gesprek zijn en verwachten een gezamenlijk convenant en/of ouderschapsplan aan de rechtbank te kunnen overleggen. Ook in de huidige systematiek doen advocaten hun best om dat gezamenlijk overleg te bewerkstelligen. De focus op mediation en sturing naar gezamenlijk overleg biedt echter lang niet altijd soelaas, omdat partijen soms niet in staat zijn gelijkwaardig met elkaar te overleggen. Of, omdat het juist beter kan zijn een tijdje zo min mogelijk met elkaar te communiceren ter de-escalatie en via tussenpersonen (advocaten) tot overeenstemming over de belangrijke geschilpunten te komen. Dan is het van belang dat er namens één partij een procedure opgestart kan worden, waardoor dat onderhandelstraject in gang gezet wordt en een einddatum in zicht.

Tenslotte:

De VSAN eindigt waarmee deze reactie begon.

Blz. 7 MvT:

Verder kan bij algemene maatregel van bestuur een basis worden geboden voor de Raad voor Rechtsbijstand om vanuit zijn onafhankelijke positie invulling te geven aan pilots die zien op de verbetering van de kwaliteit van en de versterking van de

toegang tot de rechtsbijstand. Hierbij kan worden gedacht aan pilots waarbij (meer) partijen in en om het stelsel worden betrokken, zoals raadslieden en (andere) gemeentelijke partijen, maar ook online aanbieders of andere (niet-juridische) hulpverleners, onder meer door te experimenteren met de inschrijvingsvoorwaarden, of met andere financieringswijzen of door het afgeven van integrale toevoegingen.

Dus: toevoegingen worden afgegeven aan niet-advocaten, ja zelfs niet-juristen. Een betere ontkenning van het vak van advocaat kan er niet zijn. Gewoon online aanbieders toevoegingszaken laten doen; de doelgroep die zou moeten interpreteren wat alle informatie betekent en die zou moeten worden geholpen door niet-juristen, het is vragen om ongelukken. En dat met de meest kwetsbare groep van cliënten die er is – 80 tot 90% heeft een minimuminkomen en betreft een groep met de nodige problematiek zoals bijvoorbeeld lichamelijke en geestelijke problematiek, onvoldoende zelfredzaamheid, laaggeletterdheid, taalproblematiek, etc. etc.. Om een bekend politicus van ons land aan te halen: knettergek!

Waarbij de VSAN dan ook nog maar aantekent dat deze groep dus volgens de minister het in het vervolg mag doen met niet-juristen tegen de overheid zelf (of worden dat niet-juristen die worden betaald door de gemeenten zoals sociaal raadslieden) welke al dan niet afhankelijk zijn van subsidies van dezelfde gemeenten of door organisaties die zich bezighouden met deze doelgroep maar die geen binding hebben met het maatschappelijke middenveld in steden of dorpen of andere gebieden: de meerwaarde van een sociaal advocaat is het specialisme van sociaal advocaat op zich. Een goede sociaal advocaat heeft binding met het maatschappelijk middenveld en zorgt dat de cliënt met zijn of haar problematiek op de juiste wijze via het juiste loket wordt geholpen. Een Experimenteerwet als deze ziet de VSAN niet voor zich als hulpmiddel daarbij. Het is meer zaak om de problematiek van de burgers te laten kleven aan degenen die dit het beste kunnen oplossen. Samenwerking door verschillende professionele partijen kan daarvoor zorgen. Experimenten zijn alleen een doekje voor het bloeden maar geen oplossing hiervoor.

Oplossingen zijn er ook. De VSAN heeft die op 15 mei 2018 aan de Vaste KamerCommissie Justitie & Veiligheid aangeboden door middel van een manifest. BTW naar 0, de keuze voor een stelsel met *preferred supplier* en een betere afstemming tussen eerste en tweede lijn. Door deze laatste twee oplossingen wordt de burger beter bediend en een BTW-verlaging maakt de Wet op de Rechtsbijstand qua beloning weer up-to-date. Bovendien kunnen het *preferred supplier stelsel* en de betere afstemming tussen eerste en tweede lijn ook met de huidige wetgeving worden geregeld. Het mogen dan geen sexy wetgevingsprocessen zijn, maar de VSAN stelt dat deze oplossingen meer en op verschillende wijzen een bijdrage kunnen leveren aan een goed stelsel en sneller kunnen worden ingezet. Daarom ziet de VSAN daar dan ook meer in dan in deze Experimenteerwet.